

بسم الله الرحمن الرحيم

عنوان: راهکارهای مؤثر بر ماندگاری و پویایی خانواده با تاکید بر سیره معصومین علیه السلام

گردآورندگان: نرگس محمدی، فرشته صالح زاده، سمیه احمدی

چکیده

خانواده را می‌توان اصلی‌ترین نهاد اجتماعی از ابتدای تاریخ تاکنون دانست که بنیان شکل‌گیری جوامع پیشرفته و خاستگاه فرهنگ‌ها، تمدن‌ها و تاریخ بوده است. نهاد خانواده با وجود تغییرات ساختاری در دوره‌های مختلف، به ویژه در جریان مدرن شدن جوامع، از ثبات و پویایی بالایی برخوردار بوده و همواره نهادی برای پیوند میان جامعه و فرد به شمار می‌آید.

براساس متون اسلامی، خداوند از ابتدای حیات بشر پیامبرانی را از میان انسان‌ها برای هدایت آنان برگزیده است تا به تدریج آداب زندگی اجتماعی مطلوب و تشکیل خانواده را به آن‌ها بیاموزند. در این میان، دین اسلام به عنوان مکتبی انسان‌ساز، بیشترین توجه را به والایی و پویایی خانواده دارد و آداب ویژه‌ای برای زندگی خانوادگی وضع کرده و ساختار مطلوب و بهنجار خانواده را براساس آموزه‌های دینی بنا کرده است. در دنیای امروز علی‌رغم تغییرات زیادی که به خود دیده است، می‌تواند این آموزه‌ها را راهگشای معضلات خود کند. پژوهش حاضر به روش توصیفی تحلیلی و با مراجعه به منابع کتابخانه، با هدف ارائه راهکارهای مؤثر بر ماندگاری و پویایی خانواده با تاکید بر سیره معصومین علی السلام انجام گرفته و در پایان به این موارد رسیده است: راهکارهای اخلاقی: رضایت از مقدرات الهی، عفو و گذشت در زندگی مشترک، اخلاق نیکو، تعهد، صبر، احترام متقابل، آراستگی، راستگویی، پرهیز از سوء ظن. راهکارهای عاطفی مانند شوخی کردن با اعضای خانواده، ابراز محبت زن و شوهر، هدیه دادن، دلجویی و استقبال و بدرقه از همسر و راهکارهای اجتماعی مانند حیا، غیرت، تفریح‌های سالم و شادی‌آور حلال، مسافرت رفتن و فرزند آوری..

کلیدواژه

خانواده، ماندگاری و پویایی، راهکارها، عفو، اخلاق نیکو

خانواده بنیادی ترین نهاد جامعه اسلامی است که همواره به اشکال گوناگونی در طی تاریخ وجود داشته است. این نهاد با کارکردها و نقش های مختلفی که برعهده دارد در تنظیم زندگی اجتماعی انسان نقش مهمی را ایفا می کند. چرا که انسان در درون خانواده متولد شده، رشد یافته و بسیاری از امور و مفاهیم را از خانواده فرا می گیرد و همواره با آن سروکار دارد. خانواده نهادی است که بر پایه ازدواج مرد و زن، شکل می گیرد و با تولیدمثل توسعه می یابد. این نهاد اساس سازندگی شخصیت انسان و مهمترین عامل تکامل جامعه است. مهمترین تجربه های انسانی که اساسی ترین عوامل شکل دهنده شخصیت محسوب می شود در درون خانواده شکل می گیرد. به همین جهت خانواده تأثیر عمده و عمیقی بر دیگر نهادهای اجتماعی خواهد داشت. الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، افق گسترده ای است که در ساختار آن، خانواده به عنوان اساسی ترین نهاد جامعه ایفای نقش می کند. نهاد مقدس خانواده نخستین و پایدارترین بستر تربیت و پرورش ارزشهای دینی و اخلاقی انسانی است. اهمیت پرداختن به موضوع «ماندگاری خانواده»، ریشه در اهمیت نهاد خانواده دارد اولین شرط داشتن جامعه ای سالم و پویا، سلامت و پایداری خانواده است. همه دستاوردهای علمی و هنری بشر در سایه خانواده های سالم و امن پدید آمده است.

اسلام به عنوان یک مکتب انسان ساز، بیشترین عنایت را به تکریم، تنزیه و تعالی خانواده دارد و این نهاد مقدس را کانون تربیت و مهد مودت و رحمت می شمرد و سعادت و شقاوت جامعه انسانی را منوط به صلاح و فساد این بنا می داند و هدف از تشکیل خانواده را تأمین نیازهای مادی، عاطفی و معنوی انسان از جمله دستیابی به سکون و آرامش برمی شمارد. خانواده گروهی است متشکل از افرادی که از طریق نسب یا سبب و رضاع با یکدیگر به عنوان شوهر، زن، فرزندان، مادر، پدر، برادر و خواهر در ارتباط متقابل هستند و فرهنگ مشترکی پدید آورده اند و در واحد خاصی به نام خانواده زندگی می کنند. در یک نگاه ساده متوجه می شویم که عناصر اصلی تشکیل دهنده خانواده، یک زن و یک مرد است که مطابق آداب و رسوم اجتماعی خویش با یکدیگر پیوند زناشویی بسته اند و بعد فرزند یا فرزندان بر جمع آنها افزوده شده است، در واقع متشکل از افرادی است که از طریق پیوند زناشویی، هم خونی یا پذیرش فرزند با یکدیگر به عنوان زن، مادر، پدر، شوهر، برادر، خواهر و فرزند در ارتباط متقابل هستند، فرهنگ مشترک پدید می آورند و در واحد خاص زندگی می کنند» (ر.ک؛ جهانفر، ۱۳۷۶: ۱۳۰-۱۲۱)؛ یعنی «خانواده همچون گروهی از افراد است که روابط آنان با یکدیگر بر اساس هم خونی شکل می گیرد و نسبت به یکدیگر خویشاوند محسوب می شوند». همان خانواده هایی که دارای عملکرد مطلوب هستند مشکلات خود را در زمان بندی خاص حل می کنند و از فلج و خشک کردن فرایند های تعاملی در خانواده اجتناب می کنند. خانواده جایی است که انسان اغلب از آغاز تا پایان زندگی خود رابطه تنگاتنگی با آن دارد و رشد تک تک افراد خانواده نقش مهمی در حفظ روابط اجتماعی آنان دارد.

پس خانواده پیوند عمیق و پایدار جسمی و روحی چند نفر برای زیستن در فضای واحد است؛ یعنی بدون تحقق این پیوند، خانواده معنایی ندارد. قوام این بنا به میزان پیوند اعضای آن بستگی دارد. بنابراین، جهت تعالی کارایی خانواده لازم است بر تحکیم پیوند و روابط اعضای خانواده تأکید شود. لذا تحکیم روابط در خانواده از جمله مهم‌ترین مسایل در سلامت و رشد فرد، همچنین پویایی و توسعه همه‌جانبه در جامعه است.

بر همین اساس ماندگاری و پویای خانواده یعنی استحکام بخشیدن به روابط زن و شوهر و تقویت روابط آنان باعث ایجاد تفاهم بین زوجین و توافق و سازگاری آنان می‌شود. از این رو تعلیم اسلام و همچنین آموزه‌های دینی که برنامه سعادت و تکامل بشر است، عنایت ویژه‌ای به رشد و پویایی این نهاد سرنوشت ساز دارند و از منظر اسلام و معصومین روایت‌های زیادی درباره‌ی خانواده خصوصاً حفظ و ماندگار خانواده آمده است.

پروشه حاضر در صدد پاسخ به این پرسش است که از منظر معصومین علیه السلام برای ماندگاری و پویایی خانواده چه راهکارهایی وجود دارد؟ برای پاسخ به این پرسش یاد شده این موارد را بررسی می‌کنیم: راهکارهای اخلاقی: رضایت از مقدرات الهی، عفو و گذشت در زندگی مشترک، اخلاق نیکو، تعهد، صبر، احترام متقابل، آراستگی، راستگویی، پرهیز از سوء ظن. راهکارهای عاطفی مانند شوخی کردن با اعضای خانواده، ابراز محبت زن و شوهر، هدیه دادن، دلجویی و استقبال و بدرقه از همسر. راهکارهای اجتماعی مانند حیا، غیرت، تفریح‌های سالم و شادی آور حلال، مسافرت رفتن و فرزندآوری.

۱- راهکارهای اخلاقی:

۱-۱. رضایت از مقدرات الهی

اولین مورد از راهکارهای ماندگاری و پویایی خانواده، رضایت از مقدرات الهی می‌باشد. گاهی در زندگی، مشکلاتی به وجود می‌آید که معمولاً مورد رضایت نیست و با دید ظاهری، مانع اهداف و امیال آنهاست. بیشتر ناخرسندی‌ها در همین زمان بروز می‌کند؛ چون آنها می‌خواهند به هر صورت بر مشکلات پیروز شوند، حال آنکه بهترین راه برای غلبه بر این گونه رخدادها، تحمل و کنار آمدن با آنهاست (مجلسی، ج ۷۱: ۱۹۵). تحکیم باورهای دینی در خانواده تاثیر بسزایی در تقویت خانواده و ایفای کارکردهای آن دارد. اساسی‌ترین باورهای دینی خدا پرستی و توحید، اعتقاد به زندگی مس از مرگ، باور به رسالت انبیا و جانشینان آن هاست. باور و پایبندی به این امور، زندگی را از فضای مادی و دنیوی بیرون آورده و به سوی معنویت سوق می‌دهد. ترویج معنویت در اعضای خانواده، به ویژه والدین می‌تواند خانواده‌ها را از بحران‌های زیادی نجات دهد. (محدثی، یوسفی اصل، راهکارهای تحکیم بنیان خانواده، فصلنامه دانشکده پزشکی، ص ۲۷۰-۲۷۵)

روح حاکم بر توکل، اعتماد است و همین اعتماد، همیشه آرام‌بخش است. هر چیز یا کسی که انسان بتواند به آن اعتماد کند، به اندازه توان و لطف خود، آرام‌بخش و شادی‌آفرین است. حال، اگر این اعتماد به سرچشمه همه خیرات و نیکی‌ها و لطف و رحمت بی‌منتها پیوند یابد، آرامش و

خوشحالی وافر به همراه خواهد داشت. افرادِ چنین خانواده‌ای، در همه کارها از تکیه کلام «إن شاء الله» استفاده می کنند و اعتقاد آنها به قضا و قدر الهی باعث می شود تا خداوند را ناظر بر همه امور خود بدانند و بر این اعتقادند که نشاط و شادی واقعی، تنها در پرتو راضی بودن به رضای خدا به دست می آید و غم و اندوه، در شک و ناخشنودی به مقدرات الهی حاصل می شود. امام صادق علیه السلام می فرماید: «نشاط و شادی، در پرتو راضی بودن به رضای خدا و یقین به دست می آید و اندوه و غم، در شک و ناخشنودی از مقدرات الهی حاصل می شود» (مجلسی، ج ۷۱ ص ۱۹۵).

همچنین در روایتی از امام علی (ع) آمده است: «إِنَّكُمْ إِنْ رَضِيتُمْ بِالْقَضَاءِ طَابَتْ عِشَّتُكُمْ؛ اگر به مقدرات الهی راضی شدید، زندگی شما شیرین و گوارا می شود.» (شیخ الاسلامی، ۱۳۷۷، ج ۲، ص ۵۹۷) انسان موفق، انسانی است که هر کاری، حتی موفقیت و شکست در هر امری را خواست خداوند می داند. خانواده محکم، دارای چنین دیدگاهی است و همیشه بر قدرت لایزال الهی توکل دارد. از این رو، در فرهنگ تربیتی قرآن، اعتماد به خدا، شرط لازم ایمان است؛ "وَعَلَى اللَّهِ فَتَوَكَّلُوا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ" (سوره مائده، آیه ۲۳). بنابراین رضایت به مقدرات الهی اولین راه حفظ و ماندگاری خانواده است.

۲-۱. عفو و گذشت در زندگی مشترک

یکی دیگر از راهکارهای پویایی و ماندگاری خانواده عفو و گذشت در زندگی مشترک است. عفو و مدارا و چشم پوشی از اشتباه ها، از والاترین ارزش های اخلاقی و انسانی و نیز نشانه تعالی روح و عظمت شخصیت آدمی است. زن و شوهر ممکن است گاهی نسبت به یکدیگر مرتکب خطا و اشتباه شوند، اشتباه و خطایی که از هر دو طرف قابل گذشت است. عفو و گذشت از موارد احسان و به فرموده ی قرآن ، محبوب خداست (آل عمران ۱۳۴). عفو و گذشت به اندازه ای مهم است که قرآن مجید، اجر عفو کننده را بر خدا می داند "کسی که گذشت کند و اصلاح نماید، اجرش بر خداست" (شوری ۴۰). رسول خدا (ص) می فرماید: بیشترین سفارش اسلام در مورد مسایل خانوادگی، در زمینه گذشت هر یک از زن و شوهر در لغزش ها و اشتباه های یکدیگر است، زیرا زن و شوهر دو انسانی هستند که همانند همه انسان های دیگر، روحیه ها و طرز تفکر های دو گانه دارند. از اینجاست که اهمیت گذشت و تاثیر آن در تداوم روابط سالم آشکار می شود. (حسینیا: ۱۳۸۰: ۲۰۱)

براساس روایات و آیات قرآن، عفو، از مکارم دنیا و آخرت، موجب نجات از جهنم و همرنگی با اهل بیت است و کم گذشتی، نشان بیماری و شرارت نفس انسان است. مرد و زن اگر راه عفو و گذشت را در پیش گیرند و برای این حقیقت عرشی مدتی کوتاه تمرین کنند، پس از اندک زمانی به این صفت ملکوتی آراسته می شوند.

رسول خدا فرمودند: "تجاوزها عن ذنوب الناس يدفع الله عنكم بذالك عذاب النار" از خطاهای مردم گذشت کنید، خداوند به این خاطر عذاب جهنم را از شما دفع میکند. (ابن ابی الفوارس، مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۱۹). امام علی (ع) نیز می فرمایند: "قله العفو اقبح العيوب و التسرع الى الانتقام اعظم الذنوب" کم گذشتی زشت ترین عیب و عجله در انتقام از بزرگ ترین گناهان است. (آمدی، غررالحکم، ح ۱۰۶۹۲).

امام رضا در تفسیر آیه ۸۵ سوره حجر "فاصفح الصفح الجمیل" فرمودند: صفح جمیل گذشتی است که در آن مواخذه اعضای خانواده از یکدیگر یکی از راه های اساسی در ماندگاری خانواده است. در نتیجه یکی دیگر از راهکارهای پویایی و ماندگاری خانواده عفو و گذشت در زندگی مشترک است.

۳-۱. اخلاق نیکو

یکی دیگر از راهکارهای پویایی و ماندگاری خانواده داشتن اخلاق نیکو است. اخلاق هر انسانی، تأثیر مستقیمی در زندگی او دارد. این تأثیر، در محیط خانواده نقش آفرین تر است؛ زیرا مسائل عاطفی در خانواده، بر مسائل دیگر غلبه دارد و اگر اعضای خانواده از اخلاقی نیکو بهره مند باشند، محیط خانواده به جایگاه شادابی تبدیل می شود و در غیر این صورت، به جهنمی سوزان تبدیل خواهد شد. امام علی (ع) می فرماید: "بِحُسْنِ الْأَخْلَاقِ يَطِيبُ الْعَيْشُ" (نهج البلاغه، حکمت ۱۱۶) با خوش اخلاقی، زندگی نیکو و مطلوب می گردد. از این رو، پیامبر اسلام (ص) می فرمود: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوْجَةٍ تُشَيِّبُنِي قَبْلَ أَوَانِ مَشِيئِي؛ خدایا! به تو پناه می برم از همسری که قبل از رسیدن پیری، پیرم کند.» (جامع الاحادیث صحیح). بر این اساس، در روایات اسلامی از ازدواج با افراد بداخلاق نهی شده و به خوش اخلاقی تأکید گردیده است؛ اما زن با اخلاق با بداخلاقی شوهر می سازد و همیشه خانه را شاداب نگه می دارد و این امر را نشانه دین داری می داند. امام رضا علیه السلام ضمن اینکه گشاده رو و با مردم خوش رفتار بودند مردم را به گشاده رویی و حسن خلق دعوت می کردند. ایشان می فرمودند: "بِرَّوَا أَوْلَادُكُمْ وَ أَحْسِنُوا إِلَيْهِمْ فَإِنَّهُمْ يَظُنُّونَ أَنَّكُمْ تُرْزُقُونَهُمْ" با فرزندان خود نیکي و در حق آن ها احسان کنید، چه بسا آن ها گمان می کنند که شما رزق و روزی آن ها را می دهید. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۷۴، ۷۷) زیرا خوش رویی کینه ها را می زداید، دل ها را پیوند می دهد و جو حاکم بر خانواده را شاداب و باطراوت می کند. امام علی (ع) می فرماید: "الْبَشَاشَةُ حِبَالَةُ الْمَوَدَّةِ" خوش رویی، وسیله دوست یابی است. (حکمت ۶ نهج البلاغه).

البته اخلاق نیک، تنها خنده رویی و خوش خلقی نیست؛ بلکه علاوه بر آن، داشتن صفات و خلق و خویهای پسندیده و مدارا با افراد است. اساس زندگی زناشویی نیز در پرتو حُسن اخلاق فراهم می شود. پس با توجه به مباحث گذشته خوش اخلاقی یکی از بهترین راههای ماندگار نگه داشتن خانواده است.

فرموده است (کنز العمال، ج ۳، ص ۱۲۱)، و امام علی (ع) مصون ماندن از خطرات را نتیجه عفت و پاکدامنی برشمرده است (عیون الحکم والمواعظ، ص ۲۰۸). غیرت و حیا در حفظ و ارتقای موقعیت و شخصیت زنان و نیز گرایش مردان به آنان بسیار موثر است. البته ناگفته نماند که حیای زن در برابر مردان بیگانه و نامحرم ارزشمند است و از آن به «حیای عاقلانه» یاد می شود که بر سازگاری همسران می افزاید، در مقابل حیای بین زن و شوهر «حیای احمقانه» است و سبب ناسازگاری زوجین در زندگی مشترک می شود (الکافی، ج ۲، ص ۱۰۶). از این رو، همان گونه که در روایتها ذکر شده است، حیا و غیرت یکی دیگر از عناصر مهمی است که اغلب رفتارهای شخصی و اجتماعی متأثر از آن است، در صورتی که اعضای خانواده به آن پایبند باشند، به استحکام و ماندگاری کانون خانواده کمک بسیاری کرده اند.

۲-۳. تفریح های سالم و شادی آور

موردی دیگر که در پویایی و ماندگاری خانواده تاثیر زیادی دارد تفریح های سالمی هستند که موجب شادی اعضای خانواده شوند. نقل بازی و ورزش یوسف در قرآن و نیز تأکید بر ورزش و مسابقات در روایات دینی و سفارش های فراوان در خصوص ورزش هایی که بیش از همه نشاط آور و مفرح است، می تواند دلیلی بر تأکید دین اسلام بر تفریح های سالم باشد. در قرآن کریم آمده است: آن گاه که فرزندان حضرت یعقوب علیه السلام خواستند یوسف علیه السلام را از پدرش جدا کنند، ورزش را بهانه کردند و گفتند: فردا او را همراه ما بفرست تا ورزش و بازی کند و ما هم به یقین از او محافظت می کنیم؛ و این بهانه هایی بود که حضرت یعقوب در برابر آن سکوت اختیار کرد، سکوتی که علامت رضایت و بیانگر تأیید این کار است: «أَرْسَلُهُ مَعَنَا غَدًا يَرْتَعُ وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ؛ فردا او را همراه ما بفرست تا ورزش و بازی کند» (یوسف: ۱۲). در نتیجه تفریح عامل مهمی در ماندگاری و تحکیم خانواده است.

۳-۳. مسافرت رفتن

مسافرت رفتن راهکار مهم دیگری برای تحکیم بنیان خانواده می باشد. زندگی در مکان خاص به صورت همیشگی، سبب گرفتگی روحی و از دست رفتن شادی می شود. از همین رو، مسافرت، نیاز هر فرد و خانواده است. اصل سفر، فرح انگیز است؛ چون تغییر محیط و هوا و جابه جایی انسان، نشاط آور است. امروزه، پزشکی ثابت کرده است که یک مسافرت مطلوب، از صدها قرص و داروی مسکن و ویتامین، تأثیر بیشتری دارد. پدر و مادر می توانند با زیرکی و هوشیاری، حتی با داشتن امکانات اندک و انجام مسافرت های کوتاه مدت و کم خرج، روحیه فرزندان خود را شاد نگه دارند و از این رهگذر، خود نیز شادمان و بانشاط باشند. رسول اکرم (ص) فرمود: «سَافِرُوا تَصِحُّوا»؛ مسافرت کنید تا سالم بمانید (بحار الانوار، ج ۷۶، ص ۲۲۱).

۴-۳. فرزند آوری

اندیشه فرزندآوری، یکی از نشانه‌های سلامت روانی خانواده محسوب می‌شود. کودکان به طور طبیعی منبع شادی و لذت در خانواده بوده و باعث سلامت و بهداشت روانی خانواده می‌گردند. تولد کودک و انتقال او از بیمارستان به خانه، یکی از دوست‌داشتنی‌ترین لحظاتی است که می‌توان در خانواده در نظر داشت. همچنین، گذراندن وقت با کودک و دلبند خود و بازی کردن با او، چنان طراوت و شادابی به خانواده می‌بخشد که جایگزینی برای آن وجود ندارد. بر این اساس، خانواده‌هایی که صاحب فرزندند، بیش از خانواده‌های بدون فرزند، احساس خوشبختی و شادی بیشتری می‌کنند. از نگاه اسلام، فرزندان از ارکان مهم خانواده به حساب می‌آیند. در روایات، نگرش مثبتی به فرزند وجود دارد؛ به‌گونه‌ای که از فرزندان به عنوان: میوه دل، نور دیده، عامل و مایه سعادت، باعث ثواب و پاداش اخروی، منشأ رحمت و غفران الهی و ریحانه بهشتی یاد شده است.

امام صادق (ع) به فردی که پس از سال‌ها ازدواج صاحب فرزند نشده بود، فرمود: زمانی که یکی از شما فرزنددار شدنش دیر شود، باید بگوید: «اللَّهُمَّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَحِيدًا وَحْشًا، فَيَقْصُرَ شُكْرِي عَنْ تَفَكُّرِي، بَلْ هَبْ لِي أَنْسًا وَعَاقِبَةً صِدْقٍ ذُكُورًا وَإِنَاثًا، أَسْكُنُ إِلَيْهِمْ مِنَ الْوَحْشَةِ، وَ أَنْسُ بِهِمْ مِنَ الْوَحْدَةِ، وَ أَمَّا زَيْدٌ كَمَثَرِ الْوَحْدَةِ»؛ بلکه محل آنس و جانشینی درست از پسران و آشکرک علی تمام النعمه خدایا! مرا تنها و وحشت‌زده نگذار تا سپاس‌گزاری دختران را به من ببخش که از وحشت، به اینان آنس گیرم و از وحدت، با آنان آرامش یابم و به هنگام کامل شدن نعمت، تو را سپاس گویم. در این دعا، وجود فرزند، باعث آرامش و عاملی برای دوری از وحشت و تنهایی به شمار آمده است.

به این دلیل، برخی در تبیین کارکرد فرزند در کانون خانواده معتقدند که زندگی زناشویی بدون فرزند، پژمردگی است و پس از آوردن فرزند، کانون زندگی به شکوفایی می‌رسد؛ بلکه پس از بچه‌دار شدن، زندگی دارای معنای حقیقی می‌شود و خانه به وسیله فرزند، سرشار از خنده و نشاط می‌گردد. از این رو فرزند آوری راهکاری برای پایایی و ماندگاری کانون خانواده می‌باشد.

نتیجه گیری

اساسی ترین و اصلی ترین رکن جامعه و بستر فرهنگ های گوناگون و زمینه ساز خوشبختی و یا بدبختی انسان ها و امت ها، نهاد خانواده است. به همین خاطر در اسلام برنامه های مفصل و کاملی برای سالم سازی و تأمین نیازهای روحی و روانی این نهاد به عمل آمده است.

اهمیت پرداختن به مقوله «ماندگاری اساس خانواده» ریشه در اهمیت و ارزش نهاد خانواده دارد. از منظر سیره معصومین، خانواده از جایگاه محوری و کلیدی برخوردار است و هسته‌ی مرکزی شکل‌گیری جامعه را تشکیل می‌دهد. جایگاه خانواده، در ساختمان جامعه، هم چون «اتم» در ساختن اجسام طبیعی است. اگر خانواده سالم و صالح و استوار باشند، می‌توان به داشتن جامعه‌ای سالم، صالح و متعالی و استوار امیدوار بود.

به عبارت دیگر شقاوت، سعادت و بدبختی یک جامعه مرهون ضلالت و رشادت خانواده است. اگر به دنبال ایجاد یک جامعه سالم و پایدار هستیم باید به خانواده و عوامل تحکیم آن اهمیت و بها دهیم. در واقع خانواده پویا و سالم اولین شرط جامعه سالم و پویا است.

بنابراین، اگر در این اندیشه هستیم که یک جامعه سالم و استوار داشته باشیم در مرحله اول باید به عوامل تحکیم اساس خانواده اهمیت و ارزش بدهیم. سعادت و شقاوت یک جامعه و به تبع آن یک کشور، به رشادت و سعادت خانواده بستگی دارد که اگر نهاد خانواده سست و استوار نباشد به ضلالت و بدبختی آن جامعه خواهد انجامید.

پژوهش حاضر راههای موثر بر ماندگاری و پویایی خانواده با تاکید بر سیره معصومین علیع السلام را بررسی کرده و در پایان به این موارد رسیده است:

راهکارهای اخلاقی: رضایت از مقدرات الهی، عفو و گذشت در زندگی مشترک، اخلاق نیکو، تعهد، صبر، احترام متقابل، آراستگی، راستگویی، پرهیز از سوء ظن

راهکارهای عاطفی: شوخی کردن با اعضای خانواده، ابراز محبت زن و شوهر، هدیه دادن، دلجویی و استقبال و بدرقه از همسر

راهکارهای اجتماعی: حیا و غیرت، تفریح های سالم و شادی آور، مسافرت رفتن و فرزند آوری.

فهرست منابع

۱. قرآن کریم
۲. آمدی، عبدالواحد، غررالحکم، ح ۱۰۶۹۲
۳. ابن ابی الفوارس، ورام، مجموعه ورام، ج ۲، ص ۱۹۵
۴. التمیمی المغربي، محمد ابن علی، دعائم الاسلام، ج ۲، ص ۱۵۸
۵. تزال لیث واسطی، ابو الحسن علی ابن ابی، عیون الحکم والمواعظ، ص ۲۰۸
۶. سنن النبی (ص)، ص ۱۲
۷. شریف رضی، محمد بن حسین، ترجمه محمد دشتی، نهج البلاغه، حکمت ۷
۸. حسینی شاه عبد العظیمی، حسین ابن احمد، تفسیر اثنا عشر
۹. حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۱۸۳، باب ۱۴۱
۱۰. علی اکبری، محمد علی، مطلع عشق، ص ۷۰
۱۱. علی بن حسام، کنز العمال سنن الاقوال، ج ۳، ص ۱۳
۱۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ۱۳۶۵، ج ۲، ص ۳۳۹-۳۴۰
۱۳. نجفی یزدی، سید محمد، اخلاق در خانواده و تربیت، ج ۱، ص ۷
۱۴. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج ۷۱، ۱۹۵
۱۵. همان، ج ۵، ص ۶۰۶

